

ISBN 978-93-5268-073-3

Internal Quality Assurance Cell
Indira Mahavidyalaya, Kalamb
Sant Gadge Baba Amravati University,
Marathi Pradhyapak Parishad
& Dr. Bhau Mandavkar Research Center
Sponsored State Level Seminar On

FACING TO NAAC

Saturday, 25 Feb. 2017
SEMINAR PROCEEDINGS

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती संलग्नित
डॉ. य.मो. दोंदे सार्वजनिक शैक्षणिक ट्रस्ट, कळंब द्वारा संचालित
इंदिरा महाविद्यालय, कळंब, जि. यवतमाळ
इंटरनल क्वालिटी अॅश्युरन्स सेल
संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ मराठी प्राध्यापक परिषद
व डॉ. भाऊ मांडवकर रिसर्च सेंटर
यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित

विभागीय चर्चासत्र

नॅकला सामोरे जाताना

शनिवार दि. २५.०२.२०१७

स्मरणिका

मुख्य संपादक व प्रकाशक

डॉ. पवन मांडवकर

प्राचार्य, इंदिरा महाविद्यालय, कळंब

अध्यक्ष, डॉ. भाऊ मांडवकर रिसर्च सेंटर

अध्यक्ष, संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ मराठी प्राध्यापक परिषद

नॅक मूल्यांकनात राष्ट्रीय सेवा योजनेची भूमिका

प्रा. सूर्यवंशी दीपक सुभाषराव

मराठी विभाग, रासेयो गटसमन्वयक

शिक्षण महर्षी ज्ञानदेव मोहेकर महाविद्यालय, कळंब, जि. उस्मानाबाद

इमेल - deepaks2021@gmail.com मो. ९४२०९५८६९९

शिक्षण हे समाज परिवर्तनाचे प्रभावी माध्यम असून व्यक्ती, समाज व शिक्षण या त्रिकोणामध्ये शिक्षणाला अन्यत्र साधारण महत्त्व प्राप्त झाले आहे. दर्जेदार शिक्षण देणा-या संस्था व महाविद्यालयांना विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या धोरणानुसार आपले उपक्रम राबवावे लागतात. १९८६ च्या शैक्षणिक धोरणानुसार उच्च शिक्षणातील गुणवत्ता दर्जा कायम असावा यासाठी स्वतंत्रपणे नॅक-राष्ट्रीय मूल्यांकन आणि अधिस्विकृती परिषद स्थापन करून बदलत्या जागतिक शैक्षणिक धारेणानुसार शिक्षण संस्थांनी सुधारणा करण्यासाठी ही समिती अमलबजावणी व नियमन करते. प्रस्तुत समितीद्वारे मूल्यांकन करून ग्रामीण शहरी, अविकसीत व विकसीत तसेच आदिवासी भागातील संस्थांना या प्रवाहात आणण्यासाठी, गुणवत्ता वाढीसाठी कार्यरत असते.

नॅक समितीच्या वतीने संस्थेला व महाविद्यालयाला एकूण ७ कसोट्या सुचविल्या आहेत. अभ्यासक्रमाची उपलब्धता, लवचिकता, विषयाशी संबंधीत उपक्रम राबविणे, अध्ययन, अध्यापनास प्राधान्य देणे, संशोधनास प्रोत्साहन देणे, विद्यार्थ्यांना मुलभूत सुविधा देणे, विद्यार्थ्यांना परीक्षार्थी न बनवता ज्ञानार्थी बनवणे. परिणामी मूल्यांकनात शैक्षणिक व घटक नियोजन करणे, योग्यती अमलबजावणी करणे, नोंदवही, अध्यायावत अध्यापन पध्दती, वाचन व लेखन यासाठी कार्यशाळा घेणे, व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी प्रयत्न करणे आणि मार्गदर्शन व आर्थिक सहाय्य करणे, तसेच संपूर्ण शैक्षणिक व्यवस्थापन उत्कृष्टरित्या राबवणे या बाबीवर मूल्यांकनांत महत्त्व दिले जाते.

उद्दिष्टे

आजचा विद्यार्थी उदयाचा नागरिक आधार स्तंभ असल्याने गुणवत्ता वातावरण निर्मिती करणे, रोजगार, स्वयं रोजगार तसेच संशोधनाला गती देणे. खाजगी व सामाजिक संस्थांना स्वयंपूर्ण करणे, सरकारचा खर्च अधिभार कमी करणे, संस्थांना स्वयंमूल्यमापनासाठी प्रयुक्त करून कौशल्य आधारीत लोक कल्याणकारी धोरणाची स्थानिक, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरून जपणूक करणे.

अभ्यासपूरक विभाग

महाविद्यालयामध्ये नियोजित अभ्यासक्रमाद्वारे विद्यार्थ्यांना संस्कारीत केले जाते. परंतु याशिवाय असे अभ्यासपूरक विभाग असतात ज्यात राष्ट्रीय सेवा योजना, राष्ट्र छात्र सेना, राष्ट्रीय हरित सेना, आजीवन शिक्षण व विस्तार विभाग, कमवा व शिका, विज्ञानमंच, सामाजिक शास्त्र मंडळ आणि वाङ्मय मंडळ यांचा समावेश होतो. विद्यार्थी केन्द्रबिंदू असल्याने महाविद्यालय अनुषंगिक प्रसंगातून अपेक्षित वर्तन बदल करण्यासाठी प्रयत्न करतात. सामाजिक, मानसिक, भावणिक, भाषिक आणि बौद्धिक विकासासाठी सातत्याने उपक्रम राबविले जातात. तसेच नॅक-शिक्षण-महाविद्यालय-अभ्यासक्रम-विविध उपक्रम या संरचनेत प्रत्येक घटकाला महत्त्व आहे.

राष्ट्रीय सेवा योजना

अभ्यासक्रमाशिवाय विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाला आकार देण्यासाठी चार भिंतीशिवाय बाहेरचे जग ज्ञात करून देणे गरजे आहे. तो केवळ पुस्तकी किडा न राहता प्राप्त परिस्थितीची जाणिव ठेवून प्रसंगावधान राखणारा असला पाहिजे. हे फक्त अभ्यासेतर कार्यक्रमातूनच होवू शकते. विद्यार्थी स्वावलंबी होतो, सभाषित, नेतृत्वगुण संपन्न, सहकार्य भाव, श्रमप्रतिष्ठा अंगी बाळगणारा, चाखिर संपन्न तसेच लोकशाहीसाठी संवेदनशिल असणारा नागरिक निर्माण होतो.

राष्ट्रीय सेवा योजनेची नॅकसाठी करावयाची पूर्वतयारी

नॅकला सामोरे जाताना महाविद्यालयातील सर्वच घटक एक जुटीने तळमळीने काम करतात. हे टिम वर्क असल्याने प्रत्येकाचे योगदान असल्याशिवाय गुणवत्ता सिध्द होत नाही. अभ्यासेत्तर विभागात राष्ट्रीय सेवा योजना महत्वाचा घटक असून त्याचे सूक्ष्म नियोजन खालील प्रमाणे करावे.

१. विभागातील स्वयंसेवकांची नाव नोंदणी रजिस्टर अद्ययावत असावे.
२. दैनंदिन पत्रव्यवहार, आवकजावक रजिस्टर व बैठक रजिस्टर असावे.
३. खरेदी-विक्री, लेखापरिक्षण इ. नोंदी असाव्यात. तसेच ठराव रजिस्टर तारिखनिहाय असावे.
४. विभागातील स्वयंसेवकांचा शिबीर सहभाग असलेल्या नोंदी असाव्यात.
५. सलग पाच वर्षे ज्या ज्या गावामध्ये निवासी शिबीर घेतले, जे उपक्रम राववले त्याच्या नोंदी असलेले अहवाल पत्रक असावे.
६. विभागामार्फत जे भरीव कार्य केले आहे राष्ट्रीय, राज्य, स्थानिक शिबीर स्वयंसेवक व कार्यक्रम अधिकारी यांच्या सहभागाची माहिती असावी.
७. डेड स्टॉक रजिस्टर, साहित्य खरेदी नोंदवही, साहित्य देवाण घेवाण रजिस्टर व प्रमाणपत्र वितरण नोंदवही असावी.
८. वर्तपत्रातील बातमीची कात्रण फाईल, छायाचित्र, प्रमाणपत्र इत्यादीचे वर्ष निहाय रेकॉर्ड असावे.
९. नॅक समिती प्रत्यक्ष त्या शिबीराच्या गावी जावून ग्रामस्थांच्या भेटी घेतात, त्याकरीता ग्रामस्थांसी सुसंवाद असावा कारण त्याचा अभिप्राय महत्वाचा असतो.
१०. वर्षभर आयोजित केलेल्या महापुरुषांची जयंती, पुण्यतिथी, विद्यापीठाला केलेला पत्र व्यवहार इत्यादीचा अहवाल वर्ष निहाय असावा.
११. राष्ट्रीय सेवा योजना हा विभाग नॅकमध्ये महाविद्यालयाला जास्तीत-जास्त श्रेयांक मिळवून देणारा विभाग आहे. रचनात्मक कार्य केल्याचा अहवाल वेळोवेळी संकलित करावा.

संदर्भ

प्रा. ब्रिजमोहन दायमा, नॅकला सामोरे जाताना, विद्याभारती प्रकाशन, लातूर, आवृत्ती २००३

